

Par. 26 Een Onstwedder praatje tot besluit

Zo zijn we dan met de geschiedenis van het landschap Westerwolde met Onstwedde als centraal gegeven daarin, beland in het heden. Lang niet alles is genoemd. Dat stond bij voorbaat ook wel al vast, zo schreven we in de inleiding. De tijd, die we hadden voor studie en voorbereiding was daarvoor inderdaad veel te kort. Helaas! We konden het daarom niet uitgebreid hebben over de smokkelactiviteiten in de periode van de Eerste Wereldoorlog. De crisis-jaren zijn eigenlijk alleen op hun werkverschaffingswaarde beoordeeld, en niet op de "aardappel-eters"-toestanden die deze tijd met zich meebracht. We hebben 't niet gehad over de manier, waarop dokter De Groot rij-examen afnam, staande voor z' n huis. Niet is ter sprake gekomen, hoe een stel Duitsers in mei 1943 Harm Wessels bij een koolzaadveld aan de Höffterweg in koelen bloede doodschoten, en de fietsen van hem en z' n vrienden daarna aan flarden reden. De fantastische manier, waarop Onstwedde op 31 augustus 1945 de bevrijding vierde, we hebben 't niet in onze historie verwerkt. De moeilijke jaren '50 die Onstwedde heeft meegemaakt, wat de werkgelegenheid betreft, u hebt 't gemist in 't verhaal. U zult nog veel meer gemist hebben, we zijn ons ervan bewust. We hopen, dat het tweede gedeelte van dit herdenkingsboek, waarin enige vrijwillige medewerkers op ons verzoek een aantal karakteristieke facetten uit de Onstwedder historie heeft belicht, u in elk geval op een deel van de vragen, die u na 't lezen van deze doorlopende geschiedenis nog hebt, een duidelijk antwoord kan geven. Als dat niet zo is, dan moge het u tot troost zijn, dat alle medewerkers - elk op zijn/haar eigen wijze - hun best hebben gedaan....

Eén van Onstwedde's ingezetenen, die het ontstaan van dit eerste deel van het begin af meemaakte, en een open oog had voor alle moeilijkheden die ontmoet werden, bracht zijn indrukken in een lyrische bui onder woorden. Graag laten we hem ons historisch relaas afronden.

Dit boek, zo hadden wij gedacht,
was niet zo dun gebleven,
indien ons goede voorgeslacht
wat meer had opgeschreven.

Voorts doet het ons verdriet,
dat men niet meer bewaarde.
Dan hadden wij ook niet
zo hoeven wroeten in de aarde.

Het is een droeve zaak,
geschiedenis-hiaten
gevuld te zien, maar al te vaak,
met vulling voor wat gaten.

De lering hebben wij getrokken,
om voor d' Onstwedder nazaten
wat groter brokken
geschiedenis te laten.

Wij zullen voor de laat' re mensen,
zo veel op schrift bewaren,
dat zij van harte zullen wensen,
dat hun vaad' ren ongeletterd waren.

Onstwedde, januari 1977.

K. Meijer.

LIJST VAN GERAADPLEEGDE WERKEN:

1. Dr. Ir. J. E. Muntinga: "Het Landschap Westerwolde". Groningen 1946.
2. Dr. W. J. Formsma e.a.: "Historie van Groningen. Stad en Land". Groningen 1976.
3. K. ter Laan: "Geschiedenis van Groningen". Wildervank .
4. B. W. Blaauw: "Geschiedenis van Oost-Groningen". Winschoten 1969.
5. Dr. R. Fruin: "Geschiedenis van Westerwolde". Leiden 1886.
6. Prof. Dr. K. Heerema: "Westerwolde, een verkenning". Groningen 1966.
7. Drs. G. Groenhuis: "Geschiedenis I". Alphen aan den Rijn 1968.
8. Verslag van het Museum van Oudheden te Groningen, 1927.
9. Jan. W. Hiskes: "De Veenkoloniën". Haren 1973.
10. Jan A. Niemeijer: "Groningen, Stad en Land". Haren 1973.
11. W. H. van der Ploeg: "Stadskanaal in de 19e eeuw". Berkel (ZH) 1969.
12. Drs. L. Louwe Kooijmans/Dr. P. Stuart: "Prehistorie en vroegste geschiedenis van ons land". 's-Gravenhage 1969.
13. Wilfried Henze: "Corvey, ein Wegweiser durch seine Geschichte". Hörter 1973.
14. "Nederland in vroeger tijd" (herdruk), deel XX en XXI. Zaltbommel 1966.
15. "De jaarboeken van Nikolaas Westendorp, provincie Groningen". Groningen 1829 en 1832
16. A. J. van der Aa: "Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden". deel 8. Gorinchem. 1846.
17. "Groningse Volksalmanak". Groningen.
  - a. 1894. A. J. Smith: "Westerwolde, geschiedenis, sagen en mythen".
  - b. 1903. A. J. Smith: "De eerste bisschoppelijke invasie".
  - c. 1921. Dr. H. Stoel: "Het landrecht van Westerwolde".
  - d. 1933. E. Zwiers: "De verhouding van het landschap Westerwolde tot de abdij van Corvey en den Münsterschen stoel in vroegeren tijd".
  - e. 1945. M. van der Woude: "Oud-Westerwolde - Brinkdorpen".
  - f. 1949. M. van der Woude: "Oud-Westerwolde - Eigenerfden of erfgezetenen en hun familienamen".
  - g. 1967. Drs. S. C. Bakhuizen: "Drie grote vuurstenen bijlen uit de provincie Groningen".
18. Prof. Dr. Jhr. P. J. van Winter: "Westerwolde Generaliteitsland". Assen 1948.
19. Prof. Dr. Jhr. P. J. van Winter: "Hoe heeft de provincie Groningen haar grenzen gekregen". Groningen 1946.
20. Mr. W. Hiskes: "Rechtsgeschiedenis van het Landschap Westerwolde". Scriptie.
21. "Westerwolde in Woord en Beeld". Kroonpolder- Groningen 1897.
22. Archiefstukken van de Ned. Hervormde Kerk te Onstwedde.
23. Maandblad "Groningen", juni 1920 en januari 1926.
24. K. ter Laan: "Groninger Volksleven", deel I. Groningen 1959.
25. K. ter Laan: "Nieuw Groninger Woordenboek" (herdruk). Groningen 1974.
26. Grote Winkler Prins-encyclopedie, 7e druk. Amsterdam 1966-1975.